ΘΕΜΑΤΑ ΠΑΤΕΡΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ

(ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΟΡΘΟΔΟΞΗΣ ΚΑΤΗΧΗΣΗΣ)

Τετάρτη 29 Ιανουαρίου 2020

Διδάσκων: Αρχιμανδρίτης π. Δανιήλ Ψωίνος

- Πολλές θεωρίες υπάρχουν σχετικά με τη δημιουργία – κατασκευή του ανθρώπου. Κάποιες από αυτές κάνουν λόγο για προϊόν τυχαιότητας, κάποιες άλλες για συνδυασμό πολλών παραγόντων και κάποιες για εξέλιξη ακόμα και από είδος ζώου. Ποια είναι η αλήθεια; Τί τελικά ισχύει;

- Η Αγία μας Εκκλησία βασιζόμενη στη διδασκαλία των πατέρων μας πληροφορεί περί της αληθείας της δημιουργίας του ανθρώπου. Δεν πρόκειται για τυχαίο γεγονός, ούτε αποτελεί ο άνθρωπος αποτέλεσμα συνδυασμού παραγόντων. Πολύ δε χειρότερα δεν είναι εξέλιξη κάποιου ζώου.

- Οι Άγιοι Πατέρες και Διδάσκαλοι της Εκκλησίας μας χειραγωγούνται στο ζήτημα της κατασκευής του ανθρώπου από τη σχετική διήγηση του βιβλίου της Γενέσεως της Παλαιάς Διαθήκης. Στο ιερό αυτό κείμενο φαίνεται ο άνθρωπος να ενθρονίζεται ως τελευταίο δημιούργημα και να τίθεται κυρίαρχος της κτίσης ολόκληρης. Για να δούμε όμως το κείμενο της Αγίας Γραφής:

- Γεν 1,26 – 1,27 «καὶ εἶπεν ὁ Θεός· ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ᾽ εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ᾽ ὁμοίωσιν, καὶ ἀρχέτωσαν τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης καὶ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῶν κτηνῶν καὶ πάσης τῆς γῆς καὶ πάντων τῶν ἑρπετῶν τῶν ἑρπόντων ἐπὶ γῆς. 27 καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, κατ᾽ εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς».

- Γεν 2,7 «καὶ ἔπλασεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς, καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν».

- Γεν 2,21 – 2,25 «καὶ ἐπέβαλεν ὁ Θεὸς ἔκστασιν ἐπὶ τὸν ᾿Αδάμ, καὶ ὕπνωσε· καὶ ἔλαβε μίαν τῶν πλευρῶν αὐτοῦ καὶ ἀνεπλήρωσε σάρκα ἀντ᾽ αὐτῆς. 22 καὶ ᾠκοδόμησεν ὁ Θεὸς τὴν πλευράν, ἣν ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ ᾿Αδάμ, εἰς γυναῖκα καὶ ἤγαγεν αὐτὴν πρὸς τὸν ᾿Αδάμ. 23 καὶ εἶπεν ᾿Αδάμ· τοῦτο νῦν ὀστοῦν ἐκ τῶν ὀστέων μου καὶ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός μου· αὕτη κληθήσεται γυνή, ὅτι ἐκ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἐλήφθη αὕτη· 24 ἕνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. 25 καὶ ἦσαν οἱ δύο γυμνοί, ὅ τε ᾿Αδὰμ καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ᾐσχύνοντο».

- Ο χρόνος και ο τρόπος δημιουργίας του ανθρώπου υπογραμμίζουν την υπεροχή του απέναντι σε όλη την άλλη δημιουργία.

- Ο άνθρωπος κατά τους Πατέρες έχει δύο συστατικά: Σώμα (ύλη) και ψυχή (πνεύμα). Γι' αυτό ονομάζεται συχνά «σύνθετος» (Μ.Βασίλειος), «μεικτός» (ιερός Χρυσόστομος), «σύνδεσμος» ορατής και αόρατης φύσης (Γρηγόριος Θεολόγος). Κατά τον Άγιο Ιωάννη τον Δαμασκηνό «ἅμα δέ τό σῶμα καί ἡ ψυχή πέπλασται» (το σώμα έχει πλαστεί ταυτόχρονα και συγχρόνως με την ψυχή).

- Ο Άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός λέγει για τον τρόπο που δημιούργησε ο Θεός τον άνθρωπο: «Ἐποίησεν οὖν ὁ Θεός τον ἄνθρωπον ἄκακον, εὐθῆ, ἔνάρετον, ἄλυπον, ἀμέριμνον, πάση ἀρετῇ κατηγλαϊσμένον, ἐπόπτην τῆς ὁρατῆς κτίσεως, μύστην τῆς νοουμένης, ἐπίγειον καί οὐράνιον, πρόσκαιρον καί ἀθάνατον». Ο άνθρωπος είναι κράμα και σύνθεση μεγαλείου και αθλιότητος!

- Για τη δημιουργία του ανθρώπου η Αγία Γραφή λέγει:

1. Συνεργάζεται ολόκληρη η Αγία τριάδα για τον σκοπό αυτό.
2. Ο Θεός έφτιαξε το ανθρώπινο σώμα από χώμα.
3. Φύσηξε στους ρώθωνές του «πνοήν ζωής».
4. Ο Θεός τοποθέτησε τον άνθρωπο μέσα στον παράδεισο.
5. Για τροφή ο άνθρωπος χρησιμοποιούσε τους καρπούς του παραδείσου.
6. Από την πλευρά του Αδάμ δημιουργήθηκε η Εύα.

- Ο άνθρωπος κατασκευάζεται «κατ' εἰκόνα Θεοῦ». Τούτο σημαίνει πως ο άνθρωπος έχει από τον Θεό μια μεγάλη «προίκα». Κατά τον ιερό Δαμασκηνό ως «κατ' εἰκόνα» νοείται ο νους και το αυτεξούσιο. Ο Άγιος Γρηγόριος Νύσσης θα πει ότι είναι ο νους, ο λόγος, το αυτεξούσιον και το «ἀδέσποτον». Άλλοι ισχυρίζονται ότι είναι το αγαπητικόν.

- Ο άνθρωπος κατασκευάστηκε και «καθ' ὁμοίωσιν» Θεού. Τούτο σημαίνει ότι εάν αξιοποιήσει τα χαρίσματα που του έδωσε ο Θεός στο «κατ' εἰκόνα», θα φτάσει να γίνει Θεός κατά χάριν, θα ομοιάσει στο Θεό.

- Κατά τον Άγιο Ιωάννη τον Δαμασκηνό η ψυχή του ανθρώπου είναι ουσία ζώσα, απλή, ασώματη, αόρατη κατά τη φύση της στα σωματικά μάτια, λογική και νοερή, ασχημάτιστη, χρησιμοποιεί ως όργανο της το σώμα και του δίνει ζωή.

- Ο Μ.Βασίλειος θα πει: «Το σώμα είναι το κατάλληλο κατάλυμα της λογικής ψυχής. Μόνο ο άνθρωπος πλάστηκε όρθιος για να φανερωθεί ότι η συγγένεια του βρίσκεται με τα άνω. Τα τετράποδα ζώα κοιτάζουν την κοιλιά τους. Ο άνθρωπος στρέφει το βλέμμα του προς τον ουρανό. Δεν ασχολείται με την κοιλιά του και τα πάθη αλλά προσφέρει ολόκληρη την ορμή του στην πορεία προς τα πάνω».

- Το «κατ' εἰκόνα» συνιστά βασιλικό αξίωμα στον άνθρωπο αφού ο άνθρωπος εγκαθίσταται και ενθρονίζεται υπό του παμβασιλέα Θεού ως βασιλιάς του κόσμου. Γι' αυτό και ήταν επόμενο να προικισθεί με τα βασιλικά διαδήματα και αξιώματα. Το «κατ' εἰκόνα» ακολουθούν και άλλες αρετές σύμφωνα με τους Πατέρες της Εκκλησίας.

- Το «κατ' εἰκόνα» είναι πρώτιστα πνευματικό στοιχείο στον άνθρωπο. Επειδή όμως ο άνθρωπος είναι ψυχοσωματική οντότητα μάλιστα ευρισκόμενα τα δύο αυτά σε αρμονική σύζευξη, οι Άγιοι Πατέρες ισχυρίζονται ότι το «κατ' εἰκόνα» αντανακλάται και στο σώμα αφού αυτό μάλιστα αποτελεί όργανο της ψυχής με την οποία μαζί σώζεται και θεώνεται.

- Το «κατ' εἰκόνα» είναι δώρο του Θεού στον άνθρωπο. Το «καθ' ὁμοίωσιν» συνιστά το κατόρθωμα. Μόνο έτσι αποκτά νόημα η ζωή του ανθρώπου όταν αγωνίζεται να καλλιεργήσει το θεϊκό δώρο για να φτάσει στη θέωση.

- Από την κατασκευή του ανθρώπου βλέπουμε ότι ο άνδρας είναι ισότιμος με τη γυναίκα και η γυναίκα ομότιμη με τον άνδρα. Και η γυναίκα καίτοι κατασκευάστηκε από τον άνδρα έχει το «κατ' εἰκόνα» και τη δυνατότητα του «καθ' ὁμοίωσιν». Γι' αυτό κατά τους Πατέρες «καί τά ἆθλα ἴσα, καί ἡ καταδίκη ὁμοία».